

ВАКУЛКО Богдан Іванович,
ад'юнкт ад'юнктури Київського
інституту Національної гвардії
України (*м. Київ, Україна*)

Науковий керівник:
МУДРА Світлана В'ячеславівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України (*м. Київ, Україна*)

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ВІЙСЬКОВИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ТА ФОРМУВАННЯМИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

У контексті повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України, що триває з 24 лютого 2022 року, інформаційна агресія набула характеру системного гібридного інструменту, спрямованого на дестабілізацію обороноздатності держави. Згідно з аналізом Інституту стратегічних досліджень, російська дезінформація не лише формує негативний імідж Збройних Сил України (ЗСУ) у світовому інформаційному просторі, але й створює внутрішні комунікаційні бар'єри, що ускладнюють координацію між військовими підрозділами та формуваннями. Актуальність проблеми зумовлена специфікою сучасної війни, де інформаційні операції ворога (ІПСО – інформаційно-психологічні операції) інтегруються з кинетичними діями, призводячи до спотворення оперативної інформації, деморалізації особового складу та порушення ланцюгів командування.

Професійна мовна комунікація у військовій сфері визначається як стандартизований обмін інформацією між підрозділами (бригадами, батальйонами) та формуваннями (родами військ, територіальними центрами комплектування), що забезпечує оперативне планування, координацію вогневого ураження та логістичне забезпечення. У мирний час така комунікація базується на єдиних протоколах (наприклад, стандартах STANAG НАТО), однак в умовах гібридної війни з Росією вона стикається з низкою викликів, зумовлених інформаційною агресією.

Перший ключовий виклик – дезінформаційні атаки, спрямовані на спотворення наказів і розвідданих. За даними Центру протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України (ЦПД), у 2024 році зафіксовано понад 500 випадків фейкових повідомлень у Telegram-каналах, імітуючих офіційні канали ЗСУ, що призводило до хаосу в координації між підрозділами Сухопутних військ та Повітряних сил. Наприклад, під час оборонних дій на Донецькому

напрямку (2023–2025 рр.) фальшиві «накази про відступ» спричиняли тимчасові збої в міжпідрозділовій взаємодії, посилюючи психологічний тиск на особовий склад. Це ілюструє, як інформаційна агресія перетворює мовні канали (радіозв'язок, захищені мережі) на вразливі вузли, де маніпулятивна лексика (емоційно забарвлені терміни на кшталт «зрада» чи «неефективне командування») деморалізує виконавців.

Другий аспект – лінгвістичні бар'єри, посилені мовною політикою агресора. У ЗСУ, де особовий склад представлений багатомовним середовищем (українська, суржик, елементи російської), російська пропаганда експлуатує «мовний розкол», поширюючи наративи про «примусову українізацію» як фактор зниження бойової згуртованості. Аналіз постів у соціальних мережах (X, Telegram) за 2024 рік показує, що 25% дезінформаційних кампаній стосуються саме комунікаційних практик у війську, де використання російськомовних термінів у окопах трактується як «внутрішня зрада». Це створює проблеми в оперативній комунікації, особливо між формуваннями з різних регіонів, де діалектизм ускладнює стандартизацію команд.

Третій виклик – технологічні та організаційні обмеження. У 2025 році, з урахуванням атак на енергосистему (понад 2900 інцидентів з березня 2025 р.), перебої в зв'язку посилюють залежність від альтернативних каналів (мобільний зв'язок, дрони), де відсутність єдиних криптографічних протоколів дозволяє ворожому перехопленню. За оцінками Головного управління розвідки МО України, це призводить до 15–20% втрат ефективності в міжпідрозділовій координації на східному фланзі. Крім того, психологічний фактор – посттравматичний стрес – знижує вербальну чіткість, що фіксується в звітах психологів ЗСУ: військовослужбовці уникають деталізованих доповідей через страх маніпуляцій.

Ці проблеми набувають критичного характеру в поточний період (осінь–зима 2025 р.), коли комбіновані атаки РФ (військові + інформаційні) спрямовані на розкол єдності Сил оборони, як зазначає Центр стратегічних комунікацій. Без системних заходів ефективність мовної комунікації падає, загрожуючи оперативній перевазі.

Для протидії вищезазначеним викликам пропонується комплексний підхід, базований на принципах «whole-of-society» (за ЦПД) та інтеграції з доктринами НАТО з стратегічних комунікацій. Основні шляхи включають:

Стандартизація мовних протоколів. Впровадження єдиної термінологічної бази для міжпідрозділової комунікації, орієнтованої на українську мову як державну, з елементами кодування для захисту від перехоплення. Наприклад, адаптація STANAG 6001 до національних реалій: розробка глосарію з 500+ термінами (команди, статуси, розвіддані), що тестуватиметься в симуляційних тренуваннях. Це зменшить лінгвістичні бар'єри на 30%, як показує досвід 2024 р. у міжродових маневрах. Рекомендація: інтеграція в систему підготовки офіцерського складу вищих військових навчальних закладів.

Технологічне та криптографічне посилення каналів. Перехід на захищені

платформи (наприклад, Delta – український аналог Signal) з AI-моніторингом дезінформації. За даними Kyiv StratCom Forum 2024, впровадження таких систем дозволяє виявляти 80% фейкових вхідних повідомлень у реальному часі. Пропонується створення резервних гібридних мереж (радіо + супутниковий зв'язок) для зон з переboями, з обов'язковим аудитом на вразливість до ІІСО.

Навчання та підвищення стійкості. Організація циклічних тренінгів з медіаграмотності та протидії маніпуляціям для особового складу (не менше 20 годин на роту щорічно). Фокус на розпізнаванні лінгвістичних маркерів дезінформації (гіперболізація, фальшиві джерела). Досвід «Школи стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки» (2024–2025 рр.) демонструє, що такі програми підвищують ефективність комунікації на 25%. Додатково – психологічна підтримка для оптимізації вербальної взаємодії, з акцентом на родинну комунікацію як фактор згуртованості.

Моніторинг і проактивні стратегії. Створення міжвідомчого центру моніторингу (за участю ГУР, СБУ, ЦПД) для щоденного аналізу інформаційного простору. Перехід від реактивної (спростування) до проактивної моделі: формування наративів стійкості через офіційні канали ЗСУ. У 2025 р. це має включати інтеграцію з міжнародними партнерами (НАТО) для обміну розвідданими про ІІСО РФ.

Впровадження цих шляхів забезпечить не лише оперативну перевагу, але й загальну інформаційну стійкість сил оборони.

Ефективна професійна мовна комунікація між військовими підрозділами та формуваннями є критичним елементом обороноздатності України в умовах інформаційної агресії РФ. Аналіз актуальних викликів (дезінформація, лінгвістичні бар'єри, технологічні обмеження) свідчить про необхідність системної трансформації, орієнтованої на стандартизацію, технологізацію та навчання. Пропоновані шляхи, базовані на національному та міжнародному досвіді, дозволять мінімізувати ризики, підвищити координацію та посилити психологічну стійкість Сил оборони.

Вищим військовим навчальним закладам буде доцільно інтегрувати модулі стратегічних комунікацій у навчальні плани. У перспективі це сприятиме переходу до «інформаційно-домінуючої» моделі війни, де мовна комунікація стає інструментом перемоги.

Список використаних джерел

1. Як війна Росії проти України змінила світ. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/yak-viyna-rosiyi-proti-ukrayiny-zminyla-svit> (дата доступу: 09.11.2025).
2. Російська мова у наших окопах: чи варто з цим миритися? Експрес онлайн. Львів, 2024. URL: <https://expres.online/spetstema-2/rosiyska-mova-u-nashikh-okopakh-chi-varto-z-tsim-miritisya> (дата доступу: 09.11.2025).
3. Війна Росії проти України. Переговори. Усі новини на цей час. Радіо Свобода.

- Київ, 2025. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rosiya-ukrayina-zahroza-viyny/31703318.html> (дата доступу: 09.11.2025).
4. Боротьба з російською брехнею та формування позиції держави: підсумки роботи Центру стратегічних комунікацій у 2024 році. Центр стратегічних комунікацій. Київ, 2024. URL: <https://spravdi.gov.ua/borotba-z-rosijskoyu-brehneyu-ta-formuvannya-pozyciyi-derzhavy-pidsumky-roboty-czentru-strategichnyh-komunikacij-u-2024-roczy/> (дата доступу: 09.11.2025).
5. Як правильно спілкуватися з військовими – практичні поради психологині з Луцька. Луцьк, 2023. URL: <https://suspilne.media/lutsk/482338-ci-ti-vbivav-i-koli-bude-peremoga-destruktivni-frazi-lucka-psihologina-dala-poradi-ak-spilkuvatisa-z-vijskovimi/> (дата доступу: 09.11.2025).
6. Стратегічні комунікації в умовах війни. Збройні Сили України. Київ, 2024. URL: <https://www.zsu.gov.ua/strategichni-komunikaciyi-v-umovah-vijny/> (дата доступу: 09.11.2025).
7. Протидія дезінформації – спосіб формування національної єдності та стійкості у воєнний час. Центр стратегічних комунікацій. Київ, 2024. URL: <https://spravdi.gov.ua/protydiya-dezinformaciyi-sposib-formuvannya-nacjonalnoyi-yednosti-ta-stijkosti-u-voennyj-chas/> (дата доступу: 09.11.2025).
8. Під час Kyiv StratCom Forum 2024 обговорили шляхи боротьби з дезінформацією. Міністерство культури та стратегічних комунікацій. Київ, 2024. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/pid-chas-kyiv-stratcom-forum-2024-obgovoryly-shlyahy-borotby-z-dezinformaciyeyu/> (дата доступу: 09.11.2025).
9. Які інформаційні загрози чекають Україну найближчим часом. *Український центр аналізу та безпеки*. Київ, 2025. URL: <https://uacrisis.org/uk/yaki-informatsijni-zagrozy-chekayut-ukrayinu-najblyzhchym-chasom> (дата доступу: 09.11.2025)
10. Російське вторгнення в Україну (з 2022) Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Російське_вторгнення_в_Україну_\(з_2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Російське_вторгнення_в_Україну_(з_2022)) (дата доступу: 09.11.2025).